

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2023

МОНГОЛ ХЭЛ

ХИИ АНГИ

Аймаг/дүүрэг:

Сум:

Сургууль:

Анги: Бүлэг:

Овог:

Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Эхийг анхааралтай уншаад, даалгавруудыг гүйцэтгээрэй.
- Шалгалт 80 минутад үргэлжлэх тул цагаа сайтар төлөвлөж, зөв хуваарилан, бүх даалгаврыг гүйцэтгээрэй.

Хээрийн явдал

Самба бид хоёр Хөх Хулдын даваа өөд өгсөж явлаа. Хөх Хулдын даваа гэдэг маань нар харагдахгүй шахам битүү ширэнгэн дундуур ганц морьтон гэлдрэх төдий явган зэрэг л гэсэн үг. Нутгийнхан бол дээш доош чавхны чулуу шиг үсчүүлж байхад, мод ширэнгээс хол хөндий өссөн бидний хувьд ганц утсан дээгүүр дэнжгэнэн амь тээхтэй утга нэг гэсэн үг.

Явган жимийн хажуугаар мөнөөх бутан дундуур горхины ус хоржигнон чимээлж, омогтой нь аргагүй ойж буун хөл доогуур тэртээ доод их хөндий рүү яарна. Самба миний өмнө том биеэрээ мориныхоо нурууг хотолзуулан зүтгүүлэх бөгөөд би араас нь өөрийн мэдэлгүй юм шиг дагаж гэлдрүүлнэ. Самба их сонин зантай. Харахад арслан бар шиг сүртэй, хэнтэй ч юухан дээр ч түр тар хийж чаддаг мөртөө цагаа тулахаар хулганаас ч дор амьтан. Түүнийг нь би бас мэднэ. Ерөөс хээрээр гэр, хэцээр дэр хийж явдаг ойн хайгуулынхан гэдэг бие биеийнхээ араншныг нэвт мэддэг болохоор энэ нь миний ажигч зан биш гэдгийг би баттай хэлнэ. Өглөөхөн бид хоёр Хулдын давааны арын ойн бүтцийг тоймлох үүрэг аваад нөгөө хэдээсээ салахдаа хоорондоо хошуу мурийсан хэрэг. Би морио эмээллэж байлаа. Самба аль хэдийнээ явдал суудлаа зэхчихсэн болохоор шавдуулж, би мунгинаж байтал олом тасарчихдаг байгаа.

Юугаа хийгээд хөдөлж ядаад байгаа юм гэж ирээд л сэлбэлзэж гарлаа.

Олом тасарчхаад ядаж байна аа хө.

Хайгуулч л юм бол оломтой оломгүй ямар хамаа байна. Зайдан морь унаад явах цаг ч таарна гэж ирээд дэвхцэх нь холгүй.

Би дөрөөндөө чиргүүлээд үхчихвэл чамд сайхан байна уу гэж би адарлаа. Муу хүн үхдэггүй юм гэххээд Самба буугаа үүрэн мордоод явчихлаа. Хор шар минь буцалж, би ч олмоо холбосон шүү болоод араас нь яарсан хэрэг. Самба араасаа хүн явж байна чинээ санасангүй, зүгээр л нэг гөлийсөн юм мориныхоо туурайгаар шавар шавхай үсчүүлэн, үе үе гөлмөө дарчигнуулан давирч явах нь харахад хүртэл зэвүүн санагдана. Ядаж явахад өөдөөс шавхай шидлэх нь бүр ч хэцүү.

Хээрийн хүн ам мурийхыг хэн ч байлаа хүсдэггүй. Гэтэл надад түүнийг бодох ч ухаан байсангүй. Самба морио давирах болгонд би “Муу хог чинь надад уурласан уураа мориндоо гаргаж мал зовоож байна” гэдгийг л мэдэж байлаа. “Даваан дээр гарч байгаад чамтай хэдэн үг солино оо, гайгүй. Энэ муу үргэлж л хүн рүү боргож байдаг” гэхээс зам хорогдож, газар ахихгүй, даваа улам өндөр болчихсон юм шиг. Би хэлэх хорон үгээ бодолдоо нэрж, чухам яасхийгээд эхлэх арга ухаанаа олохгүй бачимдаж явлаа. Тэгснээ “Дэмий ч юм уу. Энэ муутай орой отог дээрээ ирж байгаад олны дунд буулгаж авсан нь дээр” гэж ч бас эргэлзлээ. Гэтэл Самба мөн л таг дуугүй. Хаа нэг ихэмсгээр хоолойгоо засах нь дахиад л атгаг хөдөлгөнө.

Өгсөх тутам модны орой сийрч, нарны хурц гэрэл завсар чөлөөгөөр нь зуралзан нүд гялбуулна. Тэнгэр ч цэнхэртээд ирлээ. Даваан дээр гарах тун ойртжээ. Сүүлд сүүлдээ дагтаршсан өвс багасаж, хайрга чулуу морины хөлд үсчих болов. Даваа ойртох тусам хөөрч эрдсэн санаа маань буцах янзтай, эргэлзэж холбирч байна. Чухамдаа энэ үед Самбын аштайхан үг л надад хэрэгтэй байлаа. Гэтэл тэр мөн л ус балгасан юм шиг дөмбийсөн хэвээр.

Давааны орой дээр босгосон овоо гэж нэрлэмээргүй овоолсон хэдэн чулуу, дээр нь босгосон ганц ёдор мод ч нүүрэн дээр тулаад ирлээ. Манай нутгийн овоо гэвэл сац суварга мэт байхад эндхийнх ор нэр төдий юм гэж саналаа. Гэхдээ ийм өндөр газар хэн нь хаанаас чулуу зөөж байх билээ, гарт тааралдсан ганц нэгийг л дээдэлж овоолсон нь энэ биз.

Самба даваан дээр гарч ирээд мориноосоо бууж мөнөөх овоог нар зөв тойрсноо чулуу хайж байгаа бололтой ийш тийш хэд алхлаа. Би ч түүний хийснийг давтлаа. Энэ ч бас ёс юм даа. Гэтэл Самба дуугүй чигээрээ морь луу минь очиж эмээлийг минь аван суугаад авлаа. Энэ яах нь вэ гэсэн бодол төрж түүнийг харжээ зогстол мөнөөх тасарсан олмыг минь бөхөлж гарлаа. Үүнийг харсан би юун хэрүүл хийхтэй манатай, баярлаж хайрлах шиг боллоо.

Самба морины хөлсөнд хужир ургах шахсан олмыг шүлэмдэн бүр нэг сэтгэл гаргаж бөхлөх зуураа, муурынх шиг ногоон нүдээрээ инээмсэглэх нь сэтгэлд гэрэл цацаад явчихлаа.

Би ч өөрийгөө зэмлэж эхэллээ. Би түүнийг “Чи ямар сайндаа эхнэр хүүхдэдээ хаягдав. Чи олигтой байсан бол амьдрал чинь бүтэн явах байсан” гэж дэвхцүүлье. Барилдаад авбал ч авъя гэж санасан хэрэг. Одоо түүнийгээ бодохоос ч өөрөөсөө ичлээ. Ингэхэд би чинь хэн билээ. Хэдэн мөнгө олох гэж хээрийн энэ улсуудын нөмөр бараадаж явж, бас амьтантай адралцах санаатай... гэхээс өөрөөсөө айлаа.

Самба морийг минь эмээллэчихсэн хойноо “Бидэн хоёр ч мөн ч хөглөж явна аа. Ингэж байгаад болно доо. Ах нь адгуу гэж хачаан хачин. Ер нь хээр хөдөөгийн улс үгээ харамлаж чаддаггүй юм шүү дээ. За яваад байна даа.” гэсээр мордоод яваад өглөө. Хээрийн жаргал ч энэ юм уу даа.

Нар буцаж тогорууд хоргодно.

С.Пүрэв

Даалгавар 1. Эхийг бүтцээр нь зөв зааглан ялгаж, хэсэг бүрд өгүүлэгдэж буй агуулгаар нэр өгөөрэй. (2 оноо)

Эхлэл хэсэг:

Гол хэсэг:

Төгсгөл хэсэг:

Даалгавар 2. Эхээс нийгмийн болон соёлын хам сэдвийн жишээ нэг нэгийг олж бичээрэй. (2 оноо)

Нийгмийн хам сэдэв:

Соёлын хам сэдэв:

Засагч багш нарт:

Шалгалтын материалыг засаж оноожуулахаас өмнө засалт хийх багш нар бүгд материалыг уншиж, оноо өгөх нэгдсэн нэг ойлголттой болно.

Боломжтой бол засагч багш нар ажлаа хуваарилахдаа материалын тоог тэнцүүлж, таван багшид дөч дөчин материал гэх биш, бүх шалгуулагчийн 1-3-р даалгаврыг нэг багш, 4-7- даалгаврыг нэг багш, 8-р даалгаврыг гурван багш гэх мэтээр хуваарилах. Энэ нь шалгалтын дүн үнэн зөв, шударга, бодитой байхад эерэг нөлөөтэй.

Шалгалтыг зөвхөн 0, 1, 2, 3 гэх мэт бүхэл оноогоор дүгнэнэ. 0.5, 1,5, 2,5 гэх мэт бутархай оноо ямар ч тохиолдолд өгөхгүй.

Оноо өгөх зарчим:

Даалгавар 1. Нийт 2 оноо

Эхийн бүтцийг зөв зааглан агуулгыг хангахуйц нэрлэсэн бол 2оноо

Эхийн бүтцийн аль нэг хэсгийг буруу заагласан эсвэл аль нэг хэсэгт оноосон нэр тохиромжгүй бол 1 оноо

Эхийн бүтцийг бүхэлд нь буруу заагласан, хэсгүүдэд оноосон нэршил тохиромжгүй эсвэл даалгаврыг гүйцэтгээгүй бол 0 оноо

Даалгавар 2. Нийт 2 оноо

Нийгмийн болон соёлын хам сэдвээс нэг нэг жишээ татан бичсэн бол 2 оноо

Нийгмийн болон соёлын хам сэдвээс аль нэгийг нь бичсэн эсвэл хоёул нэг хам сэдвийг илтгэж байвал 1 оноо

Сонгосон хэсэг нь хам сэдэв илтгэхгүй, хамааралгүй зүйл байх эсвэл даалгаврыг гүйцэтгээгүй бол 0 оноо

Даалгавар 3. Нийт 3 оноо

Эхэд гол болгон дэвшүүлсэн асуудлыг олсон бол 1 оноо

Эхэд дэвшүүлсэн асуудлыг зөв олоогүй бол 0 оноо

Асуудлыг тодруулахад чухал үүрэгтэй буюу санаагаа баталсан баримт 2 ба түүнээс дээш олж бичсэн бол 2 оноо /баримтууд гэж олон тоо заасан байгааг сурагч анзааран бичсэн байх ёстой/
Асуудлыг тодруулахад чухал үүрэгтэй буюу санаагаа баталсан баримт нэгийг олж бичсэн бол 1 оноо

Олж бичсэн баримт нь санааг дэмжээгүй, утга, агуулгын зөрөөтэй бол 0 оноо

Даалгавар 4. Нийт 3 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олсон бол 2 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлсэн өгүүлбэрийг олсон боловч, өөр өгүүлбэр хамт бичсэн эсвэл цогцолбороор нь авсан бол 1 оноо

Эхийн гол санааг илэрхийлэх өгүүлбэрийг олж чадаагүй бол 0 оноо

Өөрийн үгээр зөв тайлбарласан бол 1 оноо

Гол санааг буруу тайлбарласан эсвэл сонгосон өгүүлбэртэй хамааралгүй зүйлс бичсэн бол 0 оноо

Даалгавар 5. Нийт 3 оноо

Сонгосон баримт нь (1) зохиогчийн үзэл бодлын эсрэг байр сууринаас хандсан, (2) шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, тодорхой эх сурвалжтай, (3) үнэн зөв, ёс зүйн болон оюуны өмчийн зөрчилгүй бол 3 оноо. (1), (2), (3)-ыг тус бүр 1 оноогоор дүгнэж, аль нэгийг хангаагүй тохиолдолд оноог хасна. Мөн нэг баримт дутуу бичсэн бол 1 оноо хасна.

Даалгавар 6. Нийт 2 оноо

Хэлцийг дэлгэрүүлсэн өгүүлбэр зөв бүтэцтэй, найруулгын ямар ч алдаагүй бол 1 оноо

Өгүүлбэрт бүтэц найруулгын алдаа гарсан бол 0 оноо

Хэлц өгүүлбэрийг “гэ-, хэмээ-“ холбох үг ашиглан дэлгэрүүлсэн бол 1 оноо

XII ангийн агуулгаар үзэж судалсан “гэ-, хэмээ-“ холбох үгсийг ашиглаагүй бол 0 оноо

Даалгавар 7. Нийт 5 оноо

0-1 алдаатай хөрвүүлсэн бол 5 оноо

2-3 алдаатай хөрвүүлсэн бол 4 оноо

4-5 алдаатай хөрвүүлсэн бол 3 оноо

6-7 алдаатай хөрвүүлсэн бол 2 оноо

8-9 алдаатай хөрвүүлсэн бол 1 оноо

10 ба түүнээс дээш үг алдаатай хөрвүүлсэн бол 0 оноо

Даалгавар 8. Нийт 20 оноо

агуулаа	оноо өгөх заавар	ОНОО
Сэдэв ба зорилго	Зорилгоо хангаж бодит шийдэл санал болгож, учир шалтгааны уялдаа холбоотой сайтай бичсэн бол	5
	Учир шалтгааны уялдаа холбоо бага зэрэг алдагдсан бол	4
	Учир шалтгааны уялдаа холбоо муутай ч нэгэн сэдвээр бичсэн бол	3
	Сөрөг хандлагатай эсвэл хэд хэдэн асуудлыг хөндсөн бол	2
	Ямар нэгэн зохиол бүтээлээс санаа авсан, санааг давтсан бол	1
	Сэдэв, зорилгоос хазайсан, хуулсан бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Эшлэл баримт	Эшлэл, баримтыг оновчтой ашигласан бол	2
	Тохиромжгүй ч эшлэл, баримттай бол	1
	Эшлэл, баримтгүй бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бичлэгийн хэлбэр төрөл	Тодорхой хэрэгжүүлж болохуйц бодитой шийдлийг санал болгож байгаа бол	2
	Тодорхой шийдэл санал болгосон ч бодитоор хэрэгжих боломжгүй бол	1
	Ямар нэгэн бодит шийдэл санал болгоогүй, шүүмжийн шинжтэй бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бүтэц	Эхийн бүтэц ойлгомжтой, догол мөр, зайгаар заагласан бол	3
	Эхийн бүтэц ойлгомжтой хэдий ч догол мөр зайгаар зааглаагүй бол	2
	Эхийн эхлэл, гол, төгсгөл хэсгийн аль нэг нь дутуу бол	1
	Эхийн бүтэц тодорхой зааггүй, санаа бүрэн биш бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Хэл зүй, найруулга	Хэл зүй найруулгын алдаагүй	3
	Хэл зүй найруулгын багахан алдаатай ч ерөнхий цогцолбор болоод бичвэрийнхээ найруулгад нөлөөлөөгүй бол	2
	Хэл зүй найруулгын алдаа нь тухайн цогцолбор болоод бичвэрийнхээ найруулгыг сулруулсан бол	1
	Хэл зүй найруулгын алдаа их бол /4+ алдаа/	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Үгийн тоо	250-280 хооронд бол	1
	Үгийн тоо их, бага бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Зөв бичгийн дүрэм	0-1 алдсан бол	3
	2-5 алдсан бол	2
	6-9 алдсан бол	1
	10+ бол	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X
Бичгийн соёл	Уншиж ойлгоход саадгүй бол /дармал байж болно/	1
	Уншиж ойлгоход хэцүү, үсэг, тэмдэг хооронд ялгаагүй бичсэн бол.	0
	<i>хийгээгүй бол</i>	X